

Darbuotojų saugos ir sveikatos verslo planas. Intervencinių priemonių mažose ir vidutinėse įmonėse sąnaudų ir naudos analizė

Santrauka

Autoriai:

Dr. Antonis Targoutzidis, Dr. Theoni Koukoulaki – „ELINYAE“, Graikija

Dr. Ellen Schmitz-Felten, Klaus Kuhl - „Kooperationsstelle Hamburg“

Karen M. Oude Hengel, Evelien Rijken – „TNO“, Nyderlandai

Prevent: Karla Van den Broek – „Prevent“, Belgija

Dr. Ruth Klüser – „IFA DGUV“, Vokietija

Projekto vadovai:

Dietmar Elsler, Xabier Irastorza, Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra (EU-OSHA)

„Europe Direct“ – paslauga, padėsianti Jums rasti atsakymus į klausimus apie Europos Sąjungą

Informacija teikiama nemokamu telefonu (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Kai kurie mobiliojo ryšio operatoriai neteikia paslaugos 00 800 numeriais arba tokie skambučiai yra mokami

Daugiau informacijos apie Europos Sąjungą galima rasti internete (<http://europa.eu>).

Katalogo duomenys pateikti šio leidinio pabaigoje.

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2014

© Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra, 2014

Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį.

Mažos ir vidutinės įmonės (MVĮ) dažnai vadinamos Europos ekonomikos pagrindu, kadangi jose dirba 67 proc. visų dirbančiųjų. Vis dėlto tokiose įmonėse įvyksta 82 proc. visų profesinių traumų. Plačiai pripažįstama, kad darbuotojų saugos ir sveikatos (DSS) srityje mažos ir vidutinės įmonės patiria daugybę įvairių iššūkių.

Statistikos duomenimis, mažesnės įmonės susiduria su didesne rizika. Jų darbuotojai neproporcingai dažnai patiria nelaimingų atsitikimų ar sveikatos sutrikimų. Be to, tokio dydžio MVĮ yra pažeidžiamesnės dėl aplaidumo DSS srityje sukeltų neigiamų finansinių pasekmių (pavyzdžiui, maža įmonė greičiausiai nukentės labiau, jeigu jos darbuotojas negalės atvykti į darbą, nes turės pasveikti po darbe patirto sužeidimo). Daugeliu atvejų patobulinti DSS brangiai nekainuoja, tačiau kartais MVĮ gali būti sunku finansuoti DSS politiką (kadangi jos turi mažiau galimybių gauti finansavimą nei didesnės įmonės ir negali pasinaudoti masto ekonomija) ar ją įgyvendinti (dėl įvairiausių organizacinių aspektų, pavyzdžiui, santykinai neformalios vadovybės struktūros ar nepakankamos su DSS nelaimingais atsitikimais susijusios patirties). Įdiegti veiksmingą DSS valdymo politiką mažesnėse įmonėse sunku ir vyriausybėms dažniausiai dėl to, kad MVĮ yra daug ir kad tokios įmonės turi ribotus išteklius.

Vis dėlto, nors dažniausiai MVĮ į DSS gali investuoti labai nedaug, tyrimai parodė, kad kai tik MVĮ supranta ryšį tarp DSS ir produktyvumo, jos įžvelgia ir sąsają tarp DSS ir ūkinės veiklos rezultatų. Todėl išsami informacija apie tai, kokios priemonės padeda gerinti darbuotojų saugą ar sveikatą ir sumažinti sąnaudas, yra labai svarbi. Šios ataskaitos tikslas – pateikti aiškias atvejų analizes, kurios gali „atverti akis“ MVĮ, praplėsti žinias apie DSS naudą įmonės lygmeniu ir padėti pakeisti nuostatą dėl DSS, kad DSS būtų suvokiama ne kaip sąnaudų veiksnys, bet kaip naudinga investicija.

Šiuo tyrimu buvo siekiama dviejų pagrindinių tikslų – rasti DSS priemonių atvejų analizes esamuose literatūros šaltiniuose ir parengti naujas atvejų analizes apie Europos MVĮ taikomas DSS iniciatyvas. Tyrime dalyvavo septyni institutai iš įvairių Europos šalių.

Nustatyta 91 atlikta atvejų analizė, iš kurių 19 – Europoje. Be to, nustatyti 56 atvejai, kai buvo sudaromos *ex ante* konkrečių DSS intervencinių priemonių sąnaudų ir naudos sąmatos (visi Europos šalyse) įgyvendinant Europos Komisijos finansuojamą *benOSH* projektą¹ dėl DSS sąnaudų ir naudos.

Be kitų problemų esamuose literatūros šaltiniuose nustatyta, kad trūksta su MVĮ susijusių verslo atvejų analizių, ypač tokių atvejų analizių iš Europos, nepakankamas tokių analizių palyginamumas, didelė sąnaudų ir naudos apskaičiavimo metodų įvairovė.

Iš dalies šias problemas išsprendė 13 naujų su DSS susijusių intervencinių priemonių atvejų analizių, atliktų rengiant šią ataskaitą. Kiekvienai intervencinei priemonei buvo sudarytas verslo

¹ <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=7416&langId=en>

planas, kuriame buvo įvertintos visos sąnaudos ir nauda, nesvarbu, ar tokios priemonės buvo susijusios tik su DSS, ar ne. Toks požiūris yra pats tinkamiausias vertinant įmonės lygmeniu priimtus sprendimus, kadangi sprendimai įdiegti DSS intervencinę priemonę priimami atsižvelgiant ne tik į galimą saugos ir sveikatos pagerėjimą, bet į bendrą tokios priemonės poveikį verslui. Šios intervencinės priemonės buvo aprašytos naudojant bendrą šabloną ir įvertintos taikant bendrą apskaitos modelį, kuris leido nustatyti numatomą atsipirkimo laikotarpį. Glausti atvejų analizės aprašymai pateikti 1 lentelėje.

1 lentelė. Atliekant tyrimą parengtos atvejų analizės

Atvejo numeris	Sektorius	Trumpas intervencinės priemonės aprašymas	Rezultatai	Atsipirkimo laikotarpis (metais)
1 atvejis	Gamyba (metalas)	Individualių oro valymo ir tiekimo sistemų pirkimas bendradarbiaujant su darbininkais	Padidėjęs našumas dėl geresnės apsaugos ir naujų asmeninės apsaugos priemonių (AAP) ergonomikos.	1,00
2 atvejis	Gamyba (kepykla)	Įrangos, skirtos miltų dalelių koncentracijai ore mažinti, įdiegimas	Kepėjų susirgimo astma atvejų nebuvimas	3,40
3 atvejis	Atliekų tvarkymas	Mokymas ir patobulintos AAP nelaimingų atsitikimų dėl paslydimo ir užkliuvimo skaičiui mažinti	Sumažėjęs nelaimingų atsitikimų skaičius (20 proc.)	1,30
4 atvejis	Statybos (grindų danga)	Mokymas taisyklingai kelti, darbo su kėlimo įranga pratybos, priminimai apie taisyklingą kėlimą, skatinimo priemonės (iš sveikatos draudimo)	Sumažėjęs nugaros skausmo ir neatvykimo į darbą dėl šios priežasties atvejų skaičius	2,16
5 atvejis	Gamyba (kepykla)	Mokymas ir nurodymai	Sumažėjęs su gabenimu susijusių nelaimingų atsitikimų skaičius (67 proc.)	<1.00
6 atvejis	Statybos (namai)	Individualūs fizioterapeuto apsilankymai, poilsio pertraukėlės kaip priemonė, mokymai (diegiama)	Sumažėjęs kaulų ir raumenų sistemos veiklos sutrikimų ir dėl šių priežasčių atsiradusių nedarbingumo laikotarpių skaičius	<1.00

Atvejo numeris	Sektorius	Trumpas intervencinės priemonės aprašymas	Rezultatai	Atsipirkimo laikotarpis (metais)
7 atvejis	Statybos (langų stiklai)	Langų stiklų sutvirtinimo gabenimo metu įrangos nuoma (apmoka klientas)	Neatvykimo į darbą dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar sveikatos sutrikimų nebuvimas, padidėjęs našumas	2,62
8 atvejis	Statyba (žemės ūkis)	Fizinio krovos darbų krūvio mažinimo įrangos diegimas	Sumažėjęs susijusių nelaimingų atsitikimų skaičius, pagerėjusi darbo kokybė	<1,00
9 atvejis	Žemės ūkis (agurkai)	Fizinio krovos darbų krūvio mažinimo įrangos diegimas	Pailgėjęs darbingas amžius, padidėjęs našumas	>4,00
10 atvejis	Žemės ūkis / statybos	Nelaimingų atsitikimų rizikos ir fizinio krūvio mažinimo įrangos diegimas	Sumažėjusi nelaimingų atsitikimų rizika ir sumažėjęs fizinis krūvis, padidėjęs našumas	>4,00
11 atvejis	Statybos	Automatizavimas įdiegus įrangą	Sumažėjusi nelaimingų atsitikimų rizika ir sumažėjęs fizinis krūvis, padidėjęs našumas	3,20
12 atvejis	Gamyba (maistas)	Kėlimo įrangos ir plėvelės tempimo įrangos naudojimas pakavimo sektoriuje	Nugaros skausmų sumažėjimas, padidėjęs našumas ir patikimumas	2,00
13 atvejis	Statyba (vamzdžiai, namai)	Medžiagų keltuvo naudojimas, nuolatinis mokymas, informavimo DSS klausimais iniciatyvos	Našumas padidėjo 30 proc., pagerėjo darbo kokybė ir darbo sąlygos (dėl triukšmo, dulkių), sumažėjo laikino nedarbingumo atvejų	1,31

Nustatyta, kad iš 13 intervencinių priemonių 11 užtikrino teigiamą investicijų grąžą per vertinamąjį penkerių metų laikotarpį. Išsamiau išnagrinėjus porą vertintų intervencinių

priemonių, paaiškėja, kad DDS iniciatyvos MVĮ gali labai pagerinti darbo sąlygas ir netgi būti labai pelningos.

Viena iš tokių intervencinių priemonių įgyvendinta „Kwekerij de Lindenberg“, agurkų auginimo bendrovėje Nyderlanduose, kurioje dirba trys nuolatiniai darbininkai ir sezoniniai darbuotojai. Agurkų rinkimas ir apdorojimas yra daug fizinių jėgų reikalaujantis darbas. Anksčiau darbuotojai turėjo kilnoti ir nešioti sunkias dėžes, dirbti esant nepatogioms kūno pozoms ir atlikti pasikartojančius judesius. Darbininkų amžius didėjo, ir įmonė turėjo planų plėstis ir beveik pusiau padidinti šiltnamio plotą. Todėl įmonės savininkas manė, kad ateityje daugiau darbuotojų patirs kaulų ir raumenų sistemos sutrikimų.

Kad to išvengtų ir padidėtų efektyvumas, įmonė, glaudžiai bendradarbiaudama su tiekėju, sukūrė naują sistemą, kuri turėjo palengvinti agurkų rinkimo ir apdorojimo darbus. Sukūrus koncepciją ir išbandžius prototipus buvo įdiegta nauja sistema, kurioje naudojamas ergonominis konteineris. Darbuotojų neatvykimo į darbą dėl su darbu susijusių KRS sutrikimų atvejų sumažėjo 20 proc. Agurkų rinkimo efektyvumas padidėjo 15 proc., rūšiavimas tapo 5 proc. efektyvesnis. Pagerėjo ir kokybė, kadangi dabar mažiau agurkų buvo pažeidžiama apdorojimo metu. Investuoti į naują įrangą reikėjo nemažai, tačiau investicijos atsipirko per šiek tiek daugiau nei ketverius metus ir padėjo įmonei tvariai augti.

Kita atvejo analizė parodė darbuotojų dalyvavimo sėkmingai diegiant DSS intervencines priemones svarbą. UAB „Statga“, baldų gamintoja Lietuvoje, kurioje dirba maždaug 90 darbininkų, sulaukė nusiskundimų iš savo darbuotojų, kurių nuomone, įmonėje naudojamos ventiliacijos sistemos ir apsaugos nuo dulkių, išmetamųjų dujų ir metalo dalelių respiratoriai yra neveiksmingi ir nepatogūs. Vadovybė ir darbuotojai dirbo kartu, siekdami pagerinti situaciją, ir sprendimą dėl geriausiai jų poreikius atitinkančios sistemos priimdavo tik išbandę įvairias apsaugos sistemas.

Darbuotojų nuomone, naujoji sistema, kurioje buvo naudojami individualūs oro filtravimo ir tiekimo aparatai, buvo reikšmingas patobulinimas. Ekonominiu požiūriu, buvo sutaupyta lėšų atsarginėms detalėms, įrankiams ir priedams ir padidėjo našumas. Netgi įvertinus senosios apsaugos sistemos kainą, palyginti su naująja sistema, ši priemonė, leidusi įmonei sutaupyti 450,64 EUR per metus vienam darbuotojui, buvo finansiškai naudinga. Investicijos atsipirko per vienus metus.

Nors MVĮ gerina DSS ne tik siekdamos pelno, – svarbesni motyvai yra rūpinimasis savo darbuotojais ir atitiktis teisės aktams – tikrai džiugu, kad DSS intervencinės priemonės gali padėti mažinti sąnaudas ir didinti našumą.

Vertinant DSS iniciatyvų pelningumą, nustatyti tam tikri naujų į ataskaitą įtrauktų atvejų analizių kokybiniai rezultatai:

- nustatyta, kad plataus masto intervencinės priemonės yra pelningesnės, nei skirtos spręsti konkrečiam klausimui, susijusiam su sektoriumi, kuriame dirba įmonė;

- taip pat pelningesnės yra tos intervencinės priemonės, kuriose dalyvauja darbuotojai, nepriklausomai nuo to, ar atliekant ekonominį vertinimą atsižvelgiama ar neatsižvelgiama į padidėjusį našumą;
- daugeliu atvejų įmonės sugebėjo apskaičiuoti su padidėjusiu našumu susijusią naudą. Našumas gali padidėti nebūtinai dėl geresnės saugos ir sveikatos, tačiau į tai visuomet atsižvelgiama rengiant DSS intervencinės priemonės verslo planą.

Plataus masto intervencinės priemonės yra ypač pelningos, o tai reiškia, kad kai kurios naudingos priemonės, pavyzdžiui, automatinis krovimas ant padėklų arba krovinių tvarkymo įranga, gali būti plačiai taikomos ir įdiegtos įvairiose įmonėse daugelyje įvairių sektorių.

Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra (EU-OSHA) padeda siekti, kad Europa taptų saugesne, sveikesne ir produktyvesne vieta dirbti. Agentūra tiria, rengia ir platina patikimą, apibendrintą ir objektyvią informaciją apie darbuotojų saugą ir sveikatą ir rengia informacines kampanijas visoje Europoje. 1996 m. Europos Sąjungos įsteigta agentūra įsikūrusi Bilbao mieste, Ispanijoje. Čia kartu dirba Europos Komisijos, valstybių narių vyriausybių, darbdavių ir darbuotojų organizacijų atstovai ir geriausi visų ES valstybių narių ir kitų šalių specialistai.

Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra

Santiago de Compostela 12, 5th floor - 48003
Bilbao - Ispanija
Tel. +34 944 358 400
Faks. +34 944 358 401
El. paštas: information@osha.europa.eu
<http://osha.europa.eu>

